

ВІДГУК

на дисертацію

Ярошенко Інни Вікторівни на тему:

«Розвиток відчуття ритму в музично обдарованих дітей старшого дошкільного віку засобами логоритміки в умовах дистанційного навчання», подану на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 01 Освіта/Педагогіка, за спеціальністю 011 Освітні/Педагогічні науки.

Успішний розвиток будь-якої держави та її інтелектуально-творчий потенціал безпосередньо пов'язані з наявністю креативних і талановитих особистостей, здатних продукувати оригінальні ідеї, що виступають рушіями наукового, технологічного й культурного прогресу. У цьому контексті проблема виявлення, підтримки та розвитку обдарованості набуває особливої ваги у сучасному соціокультурному середовищі. Раннє ідентифікування та педагогічне супроводження обдарованих дітей розглядається як стратегічний напрям державної політики в галузі освіти, що спрямований на підготовку майбутніх лідерів, інноваторів та ініціаторів змін. Актуальність даного питання зумовлена не лише педагогічними, а й широкими соціальними чинниками, зокрема зростаючою потребою у фахівцях нового типу здатних до генерації інновацій, адаптації до глобальних трансформацій і реалізації технологічного прориву. У цьому контексті освіта постає ключовим інструментом соціалізації та самореалізації особистості, адже забезпечує не тільки засвоєння знань і формування професійних компетентностей, а й створює умови для виявлення та розвитку творчого потенціалу. Водночас актуальність теми зумовлена не лише загальним посиленням інтересу до раннього виявлення обдарованості, а й комплексом викликів, що постали перед системою дошкільної мистецької освіти в умовах пандемічної кризи, затяжної воєнної агресії та інтенсивного впровадження цифрових технологій в освітній простір.

Одним із провідних компонентів музичної обдарованості є відчуття

ритму, що виконує функцію базової складової музичного сприймання, мислення й творчої інтерпретації. Водночас ритм виступає інтегральним чинником психофізичного розвитку дитини: він сприяє удосконаленню рухової координації, розвитку концентрації уваги, зорово-слухового аналізу, механізмів пам'яті, а також формуванню мовленнєвої діяльності, зокрема просодичних і артикуляційних компонентів мовлення. Таким чином, ритмічна компетентність розглядається як важлива передумова гармонійного розвитку як музичних, так і загальнокогнітивних здібностей.

У межах означеного підходу логоритміка постає як ефективний педагогічний засіб, що забезпечує комплексний вплив на розвиток дитини. Логоритміка інтегрує музичні, мовленнєві та рухові компоненти, створюючи синергетичне освітнє середовище, спрямоване на стимуляцію міжфункціональної взаємодії. Логоритмічні вправи сприяють гармонійному активуванню центральної нервової системи, зокрема завдяки залученню слухового, мовленнєвого й моторного аналізаторів до синхронної діяльності. Такий інтегрований підхід забезпечує не лише ефективне формування мовленнєвих навичок, а й позитивно впливає на координаційні, ритміко-рухові та когнітивні процеси, що є надзвичайно важливими у системі раннього розвитку та корекційної підтримки дітей із різними типами обдарованості або труднощами в оволодінні мовленням.

У реаліях сучасного освітнього простору, трансформованого внаслідок обмежень та соціокультурних викликів, спричинених війною, особливої актуальності набуває пошук ефективних форм взаємодії з дітьми в умовах дистанційного навчання. У цьому контексті логоритміка, адаптована до онлайн-середовища, виявляє високий розвивальний потенціал, зокрема у формуванні відчуття ритму, що є важливою складовою музичної обдарованості та загального психофізіологічного розвитку дитини. Завдяки інтеграції цифрових інструментів, таких як інтерактивні освітні платформи, відеоуроки з елементами музично-рухової анімації, мультимедійні вправи та можливість здійснення зворотного зв'язку у форматі аудіо й відеозаписів створюється

новий тип навчального середовища, що є не лише доступним і безпечним, а й емоційно комфортним для дитини. Такий підхід дозволяє зберігати динаміку музичної діяльності навіть у форматі дистанційної взаємодії, забезпечуючи активне залучення дитини до музично-рухової активності, що стимулює креативність, увагу та сенсомоторну координацію. Таким чином, поєднання логоритміки з сучасними технологіями дистанційного навчання відкриває нові можливості для підтримки та розвитку музичної обдарованості на ранніх етапах розвитку дитини, забезпечуючи індивідуальний підхід, збереження і збагачення творчого потенціалу дитини. Це ще раз підтверджує стратегічну роль освіти як інструменту виявлення і плекання талантів навіть у наймолодших учасників освітнього процесу.

З огляду на це, дисертаційне дослідження Ярошенко Інни Вікторівни, присвячене розвитку відчуття ритму в музично обдарованих дітей старшого дошкільного віку засобами логоритміки в умовах дистанційного навчання, вирізняється особливою актуальністю.

По-перше, проблема виявлення та розвитку обдарованості у дошкільному віці є стратегічним завданням для формування інтелектуального та творчого потенціалу країни. Раннє розпізнавання музичної обдарованості та створення умов для її гармонійного розвитку є безумовним пріоритетом сучасної педагогіки.

По-друге, сучасні глобальні трансформації спричинили активне впровадження дистанційних форм навчання, що висуває потребу у створенні дієвих методичних підходів для всіх рівнів освіти, зокрема й дошкільної. Використання логоритміки як комплексного педагогічного інструменту в умовах дистанційного навчання музично обдарованих дітей старшого дошкільного віку є новаторським рішенням, яке цілковито відповідає актуальним тенденціям розвитку освітньої теорії та практики.

Авторка вдало обґрунтовує, що відчуття ритму є фундаментальним компонентом музичної обдарованості, тісно пов'язаним із психомоторним, мовленнєвим та загальним розвитком дитини. Це підкреслює

міждисциплінарний характер дослідження, що охоплює аспекти музичної педагогіки, психології розвитку та корекційної педагогіки, демонструючи глибоке розуміння комплексності проблеми.

У дисертаційній роботі чітко окреслено мету та завдання, які подані у послідовному логічному взаємозв'язку, маючи ієрархічну структуру від загального до конкретного. Об'єктом виступає процес розвитку музично обдарованих дітей старшого дошкільного віку, тоді як предметом — розвиток відчуття ритму в музично обдарованих дітей старшого дошкільного віку засобами логоритміки в умовах дистанційного навчання. Такий підхід забезпечує цілеспрямоване занурення в конкретний аспект складної педагогічної проблеми, зберігаючи водночас широту дослідницького контексту.

Метою дослідження було науково обґрунтувати, розробити, впровадити методичну модель розвитку відчуття ритму в музично обдарованих дітей старшого дошкільного віку засобами логоритміки в умовах дистанційного навчання та експериментально перевірити її ефективність.

Сформульовані завдання дослідження характеризуються чіткою внутрішньою логікою та обґрунтованою послідовністю, що забезпечує їхню релевантність поставленим меті. Кожне з них є самостійною, проте взаємопов'язаною ланкою в структурі поетапного, системно організованого розв'язання наукової проблеми. Така структуризація свідчить про високий рівень методологічної культури дисертантки та ґрунтовне осмислення нею логіки наукового пошуку, що забезпечує цілісність і результативність дослідницької стратегії.

Дисертаційна робота Інни Вікторівни Ярошенко демонструє адекватний вибір та послідовне застосування наукових методів дослідження для розв'язання кожного із зазначених завдань.

Для першого завдання (аналіз стану наукової розробки та уточнення понять) були використані теоретичні методи аналізу, синтезу, порівняння та узагальнення, що дозволило авторці здійснити значну роботу щодо уточнення сутності базових понять. Це заклало міцний термінологічний фундамент для

всього дослідження, а обґрунтовані висновки узагальнили теоретичні засади проблеми.

Розв'язуючи друге завдання (розробка критеріального апарату та встановлення рівнів розвитку відчуття ритму), дисертантка застосувала комплекс діагностичних методів. Якісно розроблений критеріальний апарат (емоційно-чуттєвий, когнітивно-пізнавальний, творчо-результативний критерії) та встановлені рівні розвитку відчуття ритму (низький, середній, високий) є цілком адекватними для об'єктивної оцінки динаміки розвитку досліджуваного феномену. Це завдання виконано на високому рівні, що підтверджує обґрунтованість наступних етапів дослідження.

Третє завдання — розробка та обґрунтування методичної моделі, було реалізовано шляхом моделювання, теоретичного обґрунтування та аналізу передового досвіду. Цінність розділу полягає у детальному обґрунтуванні потенціалу дистанційного навчання для музичного виховання старших дошкільників, враховуючи його переваги та недоліки. Розроблена модель є структурованою, враховує специфіку віддаленої взаємодії, а її дидактичні принципи та педагогічні умови є логічними та обґрунтованими.

З метою реалізації четвертого завдання, що передбачало експериментальну перевірку ефективності розробленої методичної моделі, дисертанткою було проведено педагогічний експеримент, який охоплював три етапи — констатувальний, формувальний та контрольний. У процесі дослідження були використані емпіричні методи, зокрема анкетування, спостереження та діагностичні методики, а також засоби математичної статистики, серед яких критерій Пірсона для оцінки достовірності отриманих результатів.

Особливу цінність має зафіксована позитивна динаміка розвитку відчуття ритму в експериментальній групі, що є переконливим свідченням результативності впровадженої методичної моделі. Застосування статистичних методів аналізу забезпечило високий рівень об'єктивності дослідження, а сформульовані висновки, засновані на достовірних емпіричних даних,

підтвердили обґрунтованість авторських припущень і вибраного наукового напрямку. Загалом, доцільність використаних методів на кожному етапі експерименту та логічна впорядкованість зроблених узагальнень не викликають жодних сумнівів.

Хоча дисертаційна робота має значну наукову цінність та актуальність, як і будь-яке фундаментальне дослідження, вона не претендує на повне й вичерпне розкриття усіх аспектів окресленої наукової проблематики. Разом із тим, окремі положення дослідження можуть стати предметом наукової дискусії, а змістовне наповнення роботи потребує певних уточнень та доповнень, про що йдеться у подальших зауваженнях.

1. Теоретичний огляд вітчизняних і зарубіжних джерел подано на належному науковому рівні, з дотриманням принципів комплексності та ґрунтовності. Водночас у дисертації бракує чіткої систематизації підходів до розвитку відчуття ритму в контексті дистанційної взаємодії з дітьми дошкільного віку. Така класифікація була б особливо доречною з огляду на специфіку обраної теми та актуальні потреби освітньої практики в умовах цифровізації освітнього процесу. Її включення дозволило б не лише розширити теоретичну базу дослідження, а й чіткіше окреслити наукову нішу авторського підходу.

2. Доцільним видається більш детальне уточнення того, яким чином у процесі розроблення методичних рекомендацій були враховані як технічні, так і психологічні особливості організації дистанційного навчання дітей віком 5–6 років. З огляду на специфіку цього вікового періоду, надзвичайно важливим є врахування обмежених можливостей тривалого зосередження уваги, потреби у тактильному та емоційному зворотному зв'язку, а також необхідності візуальної наочності та ігрової мотивації. Відтак, доцільно було б розкрити, як саме методичні підходи адаптовано до умов онлайн-взаємодії: чи передбачено інтерактивні механізми підтримки уваги, як організовано участь батьків або асистентів в освітньому процесі, якими є технічні вимоги до платформ і контенту, а також які психолого-педагогічні прийоми використано для

створення емоційно комфортного та безпечного цифрового середовища для дошкільників.

3. Статистична обробка отриманих даних проведена в цілому методологічно коректно та відповідає цілям дослідження. Водночас слід зазначити, що у представленому аналізі бракує ґрунтовної інтерпретації причин незначних відхилень у результатах або індивідуальних проявів, зафіксованих серед учасників експериментальної групи. Зокрема, не розглянуто можливі чинники, які могли вплинути на неоднорідність ефективності методики (наприклад, рівень мотивації дітей, ступінь залучення батьків, індивідуальні темпи сенсомоторного розвитку, відмінності у технічному забезпеченні дистанційної взаємодії тощо). Урахування та аналіз цих аспектів дали б змогу не лише глибше осмислити механізми впливу логоритмічних занять на розвиток відчуття ритму в музично обдарованих дітей старшого дошкільного віку, а й посилити доказову базу дослідження з точки зору його практичної цінності та можливостей індивідуалізації педагогічного впливу в умовах дистанційного навчання.

4. У дисертації опосередковано використовуються поняття, пов'язані з формуванням ритмічного досвіду дитини, зокрема — «ритмічна організація», «відчуття ритму», «моторна ритміка». Проте у сучасних наукових джерелах все активніше впроваджується термін «ритмічна компетентність» як узагальнений показник інтеграції сенсорних, моторних і когнітивних компонентів у процесі ритмічної діяльності. Доцільним було б окреслити авторське ставлення до цього поняття, визначити його місце у структурі музичної обдарованості або співвіднести з результатами, отриманими під час експериментальної перевірки методики. Це уточнення дозволило б посилити категоріальну базу дослідження.

У цілому дисертаційне дослідження Інни Ярошенко на тему «Розвиток відчуття ритму в музично обдарованих дітей старшого дошкільного віку засобами логоритміки в умовах дистанційного навчання» є завершеною науковою працею, що присвячена актуальній та недостатньо дослідженій

проблемі мистецької освіти дітей дошкільного віку в умовах цифрової трансформації освітнього процесу.

У роботі обґрунтовано теоретичні засади розвитку ритмічного слуху та відчуття ритму в контексті музичної обдарованості, охарактеризовано специфіку використання логоритміки як інтегрованого методу музично-рухового впливу на психофізіологічні процеси дитини. З урахуванням сучасних викликів у сфері дошкільної освіти, авторкою запропоновано і апробовано методику розвитку відчуття ритму засобами логоритміки в умовах дистанційного навчання, що репрезентує оригінальну інноваційну ідею в межах дисертації.

Дослідження має належний рівень наукової новизни, а саме: вперше розроблена та теоретично обґрунтована інноваційна методична модель розвитку відчуття ритму в музично обдарованих дітей старшого дошкільного віку засобами логоритміки у дистанційному форматі; систематизовано та уточнено трактування ключових понять у контексті проблеми; виокремлено та схарактеризовано дидактичні принципи, що є важливим теоретичним підґрунтям, а також обґрунтовано педагогічні умови ефективного розвитку відчуття ритму, які мають прикладне значення.

Методичний апарат роботи відповідає об'єкту та предмету дослідження, а система експериментальної перевірки дозволяє зробити обґрунтовані висновки про ефективність запропонованої методики.

Практична значущість результатів дисертаційного дослідження є очевидною та високою. Розроблена інноваційна методична модель розвитку відчуття ритму в музично обдарованих дітей старшого дошкільного віку засобами логоритміки та супутній інструментарій можуть бути безпосередньо впроваджені в освітній процес сучасних закладів дошкільної освіти, сприяючи підвищенню якості музичного виховання. Матеріали дисертації є цінним ресурсом для розробки навчальних курсів, спеціальних семінарів та онлайн-ресурсів для педагогів, музичних керівників та батьків. Це особливо актуально в умовах, коли традиційні форми навчання є обмеженими, і дозволить

ефективно розвивати музичну обдарованість дошкільників у дистанційному форматі.

Отже, аналіз дисертаційної роботи Ярошенко Інни Вікторівни на тему «Розвиток відчуття ритму в музично обдарованих дітей старшого дошкільного віку засобами логоритміки в умовах дистанційного навчання» дає всі підстави стверджувати, що вона є завершеним науковим дослідженням, яке містить низку нових, науково обґрунтованих, достовірних, теоретично значущих та практично цінних результатів та заслуговує на позитивну оцінку. Проведений аналіз дисертації та наукових публікацій авторки не виявив фактів порушення академічної доброчесності.

Авторка продемонструвала високу здатність до самостійного наукового пошуку, системного аналізу та обґрунтування отриманих висновків. Зміст дисертації, її наукова новизна, теоретичне та практичне значення, належна апробація та відповідна кількість публікацій повністю відповідають вимогам наказу МОН України № 40 від 12.01.2017 р. «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» (зі змінами) та «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України №44 від 12 січня 2022 повністю відповідає встановленим вимогам, а її авторка — Ярошенко Інна Вікторівна — заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 011 «Освітні, педагогічні науки».

Офіційний опонент:

доктор педагогічних наук, професор,

декан факультету мистецтв імені Анатолія Авдієвського

УДУ імені Михайла Драгоманова,

Народний артист України

В. І. Федоришин